

บทที่ 2

กรอบแนวความคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้จังหวัดนครราชสีมาเป็นสภาพกรณีศึกษา เนื่องจากถือได้ว่า จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เป็นประตูสู่ภาคอีสาน มีความสำคัญต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างมาก เพราะเป็นเมืองขนาดใหญ่ มีความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นที่สนใจในการนำมาเป็นกรณีศึกษาในการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี

ในบทนี้ จะได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจนสภาพกรณีศึกษา

การเลือกตั้ง ความหมายและความสำคัญ

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภา และในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้อง และสนับสนุน

ให้มีการปฏิบัติจัดทำ หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และเป็นการตัดสินใจ
ในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน¹

ดังนั้น การเลือกตั้งจึงเปรียบเสมือนกระบวนการกลั่นกรองบุคคล โดยประชาชนให้ไปทำ
หน้าที่แทนตน คุณภาพหรือความสำเร็จของการเลือกตั้งย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม
ร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกใครให้เป็นตัวแทน นั่นหมายความว่า การเลือกตั้งจะมีความ
หมายตามครรลองของประชาธิปไตย ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจะต้องไปใช้สิทธิลง
คะแนนเลือกตั้ง โดยมีจิตสำนึกหรือเหตุผลในเชิงการเมือง กล่าวคือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งต้องเกิด
จากการตระหนักในคุณค่าและเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง เกิดจากความรู้สึกที่ตนเองมีประ
สิทธิภาพทางการเมือง เพื่อผลักดันให้ผู้ที่ตนพอใจได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ หรือเพื่อให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงในตัวรัฐบาล ดังนั้น เหตุผลหรือสำนึกในเชิงการเมือง จึงเป็นหัวใจสำคัญของการ
เลือกตั้ง ที่มีความหมายตามนัยของประชาธิปไตย

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น การเลือกตั้งจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ทั้งนี้ เพราะการเลือกตั้งเป็นกลไกทางการเมืองที่จะนำไปสู่การ
ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชน ที่ทำหน้าที่ทางการเมืองการปกครองแทนประชาชนโดยสนองตอบ
ต่อความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชนที่เลือก นั่นหมายความว่า การเลือกตั้งไม่ได้

¹ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล
(กรุงเทพมหานคร : มาสเตอร์เพลส, 2531), หน้า 1.

หมายถึง การที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอีกด้วย

หากพิจารณาความหมายของการเลือกตั้งโดยนัยของผลที่ได้จากการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จะพบว่า การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งการยอมรับว่า อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เลือกผู้แทนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การบัญญัติกฎหมาย และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล
2. เลือกรัฐบาลเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินหรือดำเนินการปกครอง
3. กำหนดนโยบายที่จะใช้ในการปกครองประเทศ

ความหมายของการเลือกตั้งในผลที่ได้จากการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อาจพิจารณาได้อีกในแง่ของ "สัญลักษณ์" ที่ทำให้บุคคลที่ไปใช้สิทธิเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กล่าวคือ การเลือกตั้งเป็นพิธีที่สำคัญอย่างหนึ่งในการปกครองแบบประชาธิปไตย ทำนองเดียวกับพิธีทางศาสนา ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าได้ทำ "หน้าที่พลเมืองดี" (civic duty)²

² พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "พฤติกรรมกลางคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์", หน้า

นอกจากการเลือกตั้งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนดังกล่าวแล้ว ทฤษฎีประชาธิปไตยยังบ่งชี้ว่า การเลือกตั้งยังมีความสำคัญในลักษณะที่แฝงเร้นต่อระบบการเมืองอยู่อีกหลายประการ เป็นต้นว่า การเลือกตั้งทำให้อำนาจของรัฐบาลมีความชอบธรรม ทั้งนี้เนื่องจากทำให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งได้รับการยอมรับจากประชาชน นอกจากนี้การเลือกตั้งช่วยคลายความตึงเครียดของความขัดแย้งทางการเมืองตลอดจนช่วยลดความขัดแย้งทางสังคมลงได้อีกด้วย กล่าวคือ กลุ่มทางสังคมทั้งหลายต่างกลุ่มต่างมีความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่กลุ่มเหล่านั้นต่างอยากจะได้สิ่งที่ตนต้องการ โดยเรียกร่องผ่านกระบวนการเลือกตั้งแบบเปิดซึ่งดีกว่าการใช้อำนาจเข้าแย่งชิงผลประโยชน์กัน³

ด้วยความหมายของการเลือกตั้งดังกล่าว นักวิชาการได้สรุปความสำคัญของการเลือกตั้งที่มีต่อการเมืองการปกครองไว้ดังนี้⁴

1. เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง
2. เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ

³ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, อ้างแล้ว, หน้า 6.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

3. สร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ปกครอง
4. เป็นกลไกหรือห้ามล่อทางการเมืองการปกครอง
5. ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม
6. ทำให้เกิดบูรณาการทางการเมือง
7. ทำให้เกิดการระดมมวลชนเข้าสู่กระบวนการการปกครองในระบบประชาธิปไตย และประสานประโยชน์ให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีผู้ศึกษาวิจัยใช้กันมากในอดีตที่ผ่านมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยกรอบในการศึกษาพฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งยุคแรก ๆ⁵ นิยมใช้ "ตัวแบบความพอใจของลูกค้า" (consumer preference model) นักวิจัยจะพิจารณาถึงการที่แต่ละพรรคหรือผู้สมัครแต่ละคนเสนอผลิตภัณฑ์แก่ประชาชน ด้วยการโฆษณาผลิตภัณฑ์ (ผู้สมัคร) เหล่านั้นอย่างรอบคอบ แล้วก็ไปลงคะแนนเสียงเลือกผลิตภัณฑ์ (ผู้สมัคร) ที่ตนพอใจ ปัญหาของตัวแบบนี้ก็คือ ในการเลือกตั้ง

⁵ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "พฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง" วารสารสังคมศาสตร์ (2 สิงหาคม 2529) : 17-19.

บางสมัยประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครบางคนโดยไม่สนใจผู้สมัครคนอื่น ไม่เปรียบเทียบกันอย่างรอบคอบระหว่างผู้สมัครแต่ละคน โดยมีข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครแต่ละคนเพียงเล็กน้อย หรืออิทธิพลของหัวหน้าคะแนน ดังนั้นตัวแบบความพอใจของลูกค้ำจึงคลายความนิยมลงในระยะหลัง

สมัยต่อมา นักวิจัยนิยมใช้ “ตัวแบบทางสังคมวิทยา” (sociological model) นักวิจัยพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล (การศึกษา รายได้ และอาชีพ) ศาสนา ที่อยู่อาศัย (ในเมืองหรือชนบท) มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ภายหลังได้ผนวกตัวแบบนี้เข้ากับ “ดัชนีอิทธิพลทางการเมือง” (index of political predisposition IPP) ตัวอย่างของการศึกษาที่ใช้ตัวแบบนี้ ได้แก่ การศึกษาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2483 โดยพบว่า ผู้ลงคะแนนเสียงที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ซึ่งอาศัยอยู่ในชนบท และมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง เกือบทั้งหมดลงคะแนนเสียงให้แก่พรรครีพับลิกัน ในกรณีนี้ ผลการศึกษาบ่งชี้เสมือนว่ากลุ่มทางสังคม (social group) เท่านั้นที่เป็นตัวกำหนดความแตกต่างของแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ตัวแบบไม่ได้อธิบายว่าทำไมผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์จึงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่พรรครีพับลิกันมากกว่าผู้ที่นับถือนิกายโรมันคาทอลิก ประเด็นหลังนี้เป็นแง่มุมเชิงการเมือง ซึ่งมีความสำคัญยิ่งกว่าประเด็นแรก และหากตอบได้ก็จะขยายข้อสรุปให้กว้างขวางขึ้น การศึกษาสมัยหลังจึงเพิ่มดัชนีอิทธิพลทางการเมืองเข้าด้วย เช่นเพิ่มอิทธิพลการลงคะแนนเสียงในอดีตของบุคคลแต่ละกลุ่มแต่ละชุมชน หรือการเน้นประเด็นนโยบาย เฉพาะกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษของแต่ละชุมชน เป็นต้น

การศึกษาสมัยต่อมาให้ความสนใจกับ “ตัวแบบทางจิตวิทยา” (psychological model) ตัวแบบดังกล่าวให้ความสนใจปัจจัยทางด้านความรู้สึกหรือความผูกพันทางการเมือง เช่น ความนิยมพรรค อิทธิพลของทัศนคติที่มีต่อนโยบายของรัฐบาล และความคุ้นเคยของผู้ลงคะแนนเสียงต่อผู้สมัคร เป็นต้น ตัวแบบดังกล่าวยังนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยขยายขอบข่ายของการศึกษาให้กว้างขวาง และมีรายละเอียดมากขึ้น

การศึกษาของนักวิจัยมหาวิทยาลัยมิชิแกนในสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2495 และ 2499 (ตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ The American Voter) ได้เน้นปัจจัย “ความนิยมพรรค” (party identification) เป็นตัวแปรที่สำคัญของการศึกษา โดยถือว่าเป็นฐานสำคัญของทัศนคติที่มีต่อผู้สมัครและนโยบายทางการเมือง การศึกษาเรื่องนี้ได้ความสำคัญแก่ปัจจัยที่มีอิทธิพลในช่วงระยะยาวและระยะสั้น (long-term and short-term factors) ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งบางทีเราเรียกว่าเป็นการศึกษาตาม “ตัวแบบระบบ” (system model)

นอกจากแนวทางศึกษาแบบต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นแล้ว นักวิจัยบางคนนิยมใช้ “ตัวแบบเชิงเหตุผล” (rational model) คล้ายกับหลักการของทฤษฎีเกม (game theory) และทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคดังที่กล่าวมาแล้ว ตัวแบบเชิงเหตุผลเห็นว่า ผู้ลงคะแนนเสียงจะลงคะแนนหรือไม่ลงคะแนนให้ใครย่อมขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ผู้ลงคะแนนเสียงจะได้รับ ผู้ลงคะแนนจะลงคะแนนเมื่อการลงคะแนนนั้นให้ผลลัพธ์คุ้มค่ากับการลงทุนลงแรง ตัวแบบนี้เน้นความกระชับรัดกุมแห่งเหตุผล (เป็นตัวแบบคณิตศาสตร์) และขึ้นอยู่กับความเชื่อเบื้องต้นของการมีเหตุผล การลงคะแนนเสียงอย่างเต็มที่ ซึ่งยังมีปัญหาบางประการในการประยุกต์ใช้อย่างรัดกุมกับกรณีศึกษาต่าง ๆ ตัวแบบนี้

เน้นบทบาทของประเด็นนโยบายทางการเมือง (issues) และบางครั้งใช้วิจัยควบคู่กับแนวทางศึกษาแบบอื่น ๆ

สำหรับการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในประเทศไทย นักรัฐศาสตร์ไทย เพิ่งจะมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเมื่อไม่นานมานี้เอง โดยเฉพาะหลังจากที่พรรคดี ผ่องแผ้วและสุจิต บุญบงการ ได้สรุปกรอบความคิดทางทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา หลังจากนั้นก็ได้มีการนำกรอบความคิดอันเป็นสากลดังกล่าวไปใช้อย่างกว้างขวาง ดังที่ปรากฏในการวิจัยการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทยเมื่อ พ.ศ.2529 การใช้กรอบความคิดที่เป็นระบบดังกล่าวจึงนับเป็นก้าวสำคัญของการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของไทย และใช้เป็นแบบอย่างในการวิจัยในครั้งต่อมา⁶

จากกรอบแนวความคิดข้างต้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงได้นำกลุ่มทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง(voting behavior theory) มาพิจารณาเป็นฐานในการศึกษาวิจัย โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะประกอบไปด้วย 3 กลุ่มทฤษฎีด้วยกันคือ

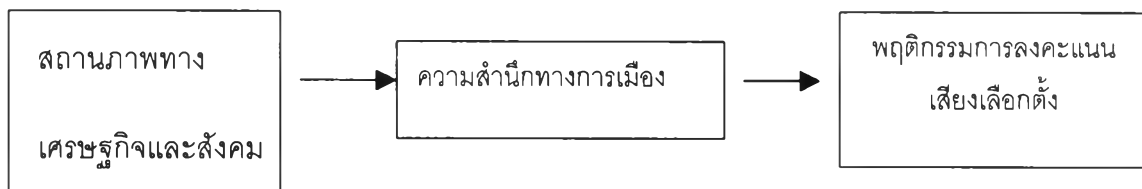
1. ตัวแบบเศรษฐศาสตร์ (economic model)
2. ตัวแบบสังคมวิทยา (sociological model)

⁶ พรรคดี ผ่องแผ้ว, อ่างแล้ว, หน้า19.

3. ตัวแบบจิตวิทยา (psychological model)

ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์

แนวทางการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกลุ่มตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ได้นำความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่าด้วยความชอบด้วยเหตุผลของมนุษย์เศรษฐกิจ (economicman) มาใช้ศึกษาการตัดสินใจทางการเมือง แนวทางศึกษานี้เห็นว่าความสำนึกเชิงเหตุผลของบุคคลในเชิงเสียหุ้ยและผลประโยชน์ที่ได้รับ (cost-benefit) เป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตัวแบบนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตัวแบบการเลือกโดยเหตุผลและผล" หรือ "The Rational Choice Model"

รูปที่ 2.1 ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์

แนวทางการศึกษาแบบเศรษฐศาสตร์นี้ตั้งอยู่บนรากฐานคติที่สำคัญ 3 ประการ คือ⁷

⁷ Martin Harrop and William L. Miller, Elections and Voters : A Comparative Introduction (London : Macmillan Education Ltd., 1987), pp. 145-146

1. แนวทางศึกษานี้ถือว่าการลงคะแนนเสียงเป็นเครื่องมือ (instrument) ที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์หรือเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ ดังนั้น การตัดสินใจลงคะแนนของผู้ลงคะแนนเสียงจะพิจารณาจากผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง
2. แนวทางศึกษานี้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางการเมืองกล่าวคือ การลงคะแนนเสียงของผู้ลงคะแนนเสียงนั้น จุดสนใจจะมุ่งไปที่เป้าหมายทางการเมืองของผู้ลงคะแนนเสียงเลือก
3. แนวทางศึกษานี้ถือว่าการตัดสินใจลงคะแนนเสียง ผู้ลงคะแนนเสียงจะกระทำอย่างละเอียดรอบคอบ ระมัดระวัง โดยใช้ข่าวสารที่มากเพียงพอ

ตามแนวทางศึกษานี้ ผู้ลงคะแนนเสียงถือเป็นผู้มีเหตุผล (rational voter) กล่าวคือ เมื่อผู้ลงคะแนนเสียงยอมรับว่าจะต้องมีการตัดสินใจ ผู้ลงคะแนนเสียงจะกำหนดจุดมุ่งหมายหรือหลักเกณฑ์ในการที่จะคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนพอใจมากที่สุด เมื่อผู้ลงคะแนนได้รับข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ ผู้ลงคะแนนเสียงก็จะประเมินข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับมานั้นว่า สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือหลักเกณฑ์ที่ตนกำหนดไว้หรือไม่ และผู้ลงคะแนนจะลงคะแนนให้กับผู้สมัครที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของตนมากที่สุด โดยที่ผู้ลงคะแนนบางคนให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบางคนให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมือง

กล่าวโดยย่อ แนวทางศึกษานี้เห็นว่า ผู้ลงกล่าวคะแนนเสียงรู้ว่าผลประโยชน์ของตนคืออะไรสามารถประเมินได้ว่าผู้สมัครจะให้ประโยชน์แก่ตนเพียงใด และลงคะแนนเสียงตามผลของการประเมินนั้น⁸ ผู้ลงคะแนนจะลงคะแนนเมื่อการลงคะแนนนั้นให้ผลลัพธ์คุ้มค่ากับการลงทุน⁹

แนวทางการศึกษาแนวนี้ที่น่าสนใจ คือ แนวความคิดของ แอนโทนี ดาวน์ส์ (Anthony Downs)¹⁰ ดาวน์ส์ มีข้อสมมุติเบื้องต้นของแนวการวิเคราะห์การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งว่าทุกคนเป็นผู้มีเหตุผล ดังนั้น ทุกคนจะตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเสมอ โดยได้เสนอนิยามการตัดสินใจอย่าเป็นเหตุเป็นผลไว้ดังนี้¹¹

1. สามารถตัดสินใจได้เสมอ เมื่อเผชิญกับทางเลือกต่าง ๆ ในการตัดสินใจ
2. มีการจัดลำดับทางเลือกต่าง ๆ ไว้ตามลำดับความสำคัญในทรรศนะของผู้ตัดสินใจ
3. การจัดลำดับนี้มีการสับเปลี่ยนลำดับก่อนหลังได้
4. ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางที่จัดลำดับไว้สูงสุดเสมอ

⁸ Ibid., P. 145.

⁹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์". หน้า 18.

¹⁰ Anthony Downs, An Economic Theory of Democracy (New York : Harper & Row, 1957) P.132.

¹¹ Ibid., P.6.

5. ในสถานการณ์เหมือนกัน การตัดสินใจจะเหมือนกันเสมอไป

กล่าวได้ว่าความชอบด้วยเหตุผลเป็นเรื่องราวของกระบวนการปฏิบัติ คือ ผู้ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดตามลักษณะค่านิยมหรือเป้าหมายของเขา โดยเลือกจากทางเลือกที่จัดลำดับไว้สูงสุด ส่วนผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหรือจะบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้ตัดสินใจมุ่งหวังหรือไม่ นั้นมิใช่เรื่องสำคัญ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายของการตัดสินใจจะต้องเป็นเป้าหมายทางการเมืองจึงจะถือว่าเป็นการตัดสินใจที่เป็นเหตุเป็นผลทางการเมือง ซึ่งดาวนส์ได้อธิบายรายละเอียดบางประการไว้ดังนี้

หน้าที่ทางการเมืองของการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย ก็คือ การเลือกรัฐบาล ดังนั้น พฤติกรรมที่ชอบด้วยเหตุผลในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งก็คือ พฤติกรรมที่มุ่งไปสู่การเลือกรัฐบาล ตัวอย่างเช่น สมมุติว่าชายคนหนึ่งสนับสนุนพรรค ก เพราะสอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองของตน และต้องการลงคะแนนเลือกสมาชิกพรรคนี้ แต่ภรรยาของเขาบอกว่าต้องไปเลือกพรรค ข ก็นับว่าเขาตัดสินใจโดยชอบด้วยเหตุผลในแง่ส่วนตัว โดยถือว่าเขายังรักภรรยาและยังไม่เลิกกับภรรยา และในแง่ค่านิยมแล้ว ภรรยามีค่ามากกว่าพรรค แต่ลักษณะการลงคะแนนเช่นนี้ในวงรอบการศึกษาการเมืองของดาวนส์ เห็นว่าไม่ชอบด้วยเหตุผล เพราะผู้ตัดสินใจสับสนระหว่างเป้าหมายทางการเมืองกับเป้าหมายที่ไม่ใช่การเมือง คือ ใช้กลไกทางการเมือง (ลงคะแนนเสียง) ไปสู่เป้าหมายที่ไม่ใช่การเมือง (รักษาภรรยาไว้)¹²

¹² Ibid., p.7.

ตามแนวความคิดของดาวนส์ สรุปได้ว่า การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ละคนจะปฏิบัติอย่างสมเหตุสมผลโดยจะตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายสอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยมของตนเองมากที่สุด การตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองใด ก็โดยคาดหวังว่าตนจะได้รับประโยชน์หากพรรคการเมืองนั้นได้เป็นรัฐบาล การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งดังกล่าวเรียกว่า "rational voter model" คือ ตัวแบบของการลงคะแนนเสียงเพื่อผลประโยชน์ของผู้ลงคะแนนเสียงเอง นั่นคือ "ผู้ลงคะแนนเสียงจะตัดสินใจว่า จะไปลงคะแนนเสียงหรือไม่และลงให้ใครตามเหตุผลของตน ทั้งนี้โดยพิจารณาว่าพฤติกรรมใดจะก่อผลประโยชน์ให้เขามากกว่ากัน ซึ่งตามปกติแล้วเขาจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครสังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายใกล้เคียงกับเขามากที่สุด"¹³

ดังนั้นจากแนวความคิดข้างต้นนี้ ทำให้เรารู้ว่ามีปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี โดยในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวัด (Measurement) ปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง โดยแบ่งเป็น

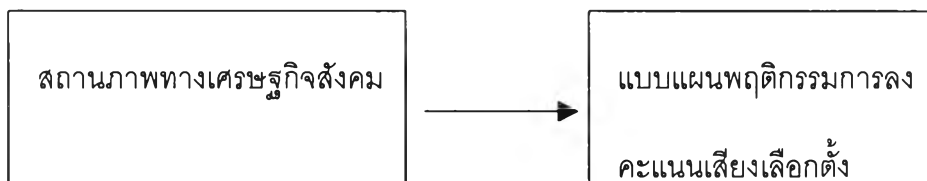
1. การไปลงคะแนนเสียงโดยมีเป้าหมายเพื่อรับเงิน หรือสิ่งของจากตัวผู้สมัครส.ส.

¹³ Richard G. Niemi and Herbert F. Weisberg, Controversies in Voting Behavior (Washington, D.C. : Congressional Quarterly, 1984), pp. 11-13.

2. การไปลงคะแนนเสียงโดยมีเป้าหมายจากตัวนโยบายของผู้สมัคร

ตัวแบบสังคมวิทยา

แนวทางศึกษานี้ได้นำแนวความคิดทางสังคมวิทยาเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล (socio-economic status) ที่ว่า ฐานะตำแหน่งทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความแตกต่างในพฤติกรรมของคน¹⁴ มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งฐานะตำแหน่งดังกล่าวอาจได้มาโดยกำเนิด เช่น เพศ หรือได้มาจากการกระทำขึ้นมาในภายหลัง เช่น ความรวย ดังนั้น ในสังคมบุคคลจึงประกอบด้วยชนชั้นทางสังคม (social class) ซึ่งชนชั้นดังกล่าวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล¹⁵

รูปที่ 2.2 ตัวแบบทางสังคมวิทยา

โดยการสันนิษฐานเบื้องต้น เชื่อว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเหมือนกัน มักจะได้รับประสบการณ์และการอบรมกล่อมเกลาที่คล้ายคลึงกัน เพราะฉะนั้นจึงมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าคล้ายคลึงกัน ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่อยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมแตก

¹⁴ ทิตยา สุวรรณะชฎม, สังคมวิทยา (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช 2527), หน้า 38.

¹⁵ พงศ์ธร จันทรแก้ว, "ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง". หน้า

ต่างกันจะถูกหล่อหลอมโดยประสบการณ์ให้มีบุคลิกภาพ ทัศนคติ แรงจูงใจ และความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้น บุคคลจะแสดงออกในแบบแผนที่แตกต่างกัน

นักรัฐศาสตร์ได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยมุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล เช่น เพศ การศึกษา อาชีพรายได้ ที่อยู่อาศัย ฯลฯ ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แนวทางการศึกษาแบบนี้เชื่อว่า กลุ่มทางสังคมเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยให้ข้อสรุปไว้เป็นกฎว่า บุคคลย่อมมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางเศรษฐกิจของตน¹⁶ การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นไปตามคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของเขา หากใช้เพราะประเด็นปัญหาทางการเมืองหรือไม่¹⁷

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของฐานะเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

เพศ จากการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไป พบว่า เพศชายมักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง เพราะส่วนใหญ่ชนบรรมนิยมประเพณีของประเทศต่าง ๆ เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย เพศชายจึงมักจะผูกพันทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

การศึกษา ระดับการศึกษานับเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมือง เนื่องจากบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ย่อมจะทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมการแสดงออก ตลอดจนการมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกสังคมแตกต่างกันไปด้วย โดยทั้งนี้มักพบว่า จำนวนผู้มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับการศึกษา กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ โดยสรุปจึงกล่าวได้ว่า ยิ่งบุคคลมีระดับการศึกษาสูงขึ้นเท่าไร ยิ่งจะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นเท่านั้น (ทั้งนี้โดยไม่เฉพาะการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น)

อาชีพ อาชีพของบุคคลเป็นผลมาจากการศึกษา ดังนั้น อาชีพและระดับการศึกษาจึงมีความใกล้ชิดกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีตำแหน่งการงานสูง และอาจทำให้การเข้าร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วยอาชีพจึงเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของระดับความรู้ ความเข้าใจในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

รายได้ รายได้ก็เช่นเดียวกัน บุคคลที่มีรายได้สูง ก็จะมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ในระดับต่ำ เพราะผู้ที่มีเงินทองมากมักจะไม่ต้องวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ทำให้มีเวลาสนใจเรื่องการเมืองได้มากขึ้น

ที่อยู่อาศัย คนที่อยู่ในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อาจมีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไปด้วย กล่าวคือ โดยทั่วไป คนที่อยู่ในเมืองมักจะมีการศึกษา อาชีพ และรายได้สูงกว่าคนในชนบท ทั้งยังมีข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารทางการเมืองที่แตกต่างจากคนในชนบทอย่างมีนัย

สำคัญอีกด้วย ความแตกต่างของที่อยู่อาศัยจึงน่าจะเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของพฤติกรรม
ทางการเมือง

ฐานะเศรษฐกิจสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการสนับสนุนตัวแทนที่มี
ความคิดเห็นและแนวทางคล้ายกัน โดยทั่วไปพบว่า ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มัก
จะสนใจทางการเมืองมากที่สุด และผู้มีฐานะต่ำจะสนใจการเมืองน้อยที่สุด

แนวความคิดข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านสังคมวิทยาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการ
ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี โดยแนวความคิดนี้สามารถอธิบายถึงความแตก
ต่างของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยพิจารณาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม โดย
ในการวิจัยครั้งนี้ตัววัด (Measurement) สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่จะนำมาใช้ในการวิจัยคือ
เพศ รายได้ของครอบครัว การศึกษา และถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งในประเด็นการวิจัยนี้จะทำให้รู้ว่า คน
กลุ่มต่างๆ ในจังหวัดนครราชสีมา มีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงแตกต่างกันอย่างไร

ตัวแบบทางจิตวิทยา

แนวทางการศึกษานี้ให้ความสนใจต่อบัณฑิตทางด้านความรู้สึกรู้สึกหรือความผูกพันทางการเมืองที่
มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตัวแบบทางจิตวิทยาที่นักรัฐศาสตร์ให้ความสนใจ
ใจศึกษามาก ได้แก่ พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอันเกิดขึ้นจากความผูกพันทางจิตต่อ

พรรคการเมือง ซึ่งเน้นศึกษาอิทธิพลของความผูกพันพรรคการเมือง (party identification)¹⁸

ความผูกพันพรรคการเมือง คือ ความจงรักภักดี หรือความเชื่อที่มีต่อพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งคล้าย ๆ กับประชาชนเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนา ว่าจะสามารถสนองประโยชน์ตามที่ตนต้องการได้ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ในขณะที่เดียวกันก็จะมีการถ่ายทอดความเชื่อนั้นต่อกันไปในรูปของกระบวนการเรียนรู้ในสังคม¹⁹

ความผูกพันพรรคการเมือง เป็นเรื่องของสังคมจิตวิทยาของบุคคลที่เกี่ยวกับทัศนคติความเชื่อ และพฤติกรรมที่มีต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง กล่าวคือ มีความรู้สึกพึงพอใจ สนใจ ผักใฝ่ นิยมชมชอบ หรือความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมือง ความรู้สึกเช่นนี้เนื่องมาจากการรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน กลุ่มเดียวกับตน ซึ่งอาจจะเป็นชนชั้นหรืออุดมการณ์ หรือสถานภาพเดียวกับตนก็ได้ ขณะเดียวกันก็เป็นผลมาจากการเรียนรู้ของบุคคลในรูปของกระบวนการกลมกลืนทางสังคม โดยเริ่มเรียนรู้ความผูกพันตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีสถานบันครอบครัวเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงการสั่งสมการเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมืองและสังคม²⁰

¹⁸ พงศธร จันทรแก้ว, อ้างแล้ว, หน้า 62.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

แนวความคิดนี้ระบุว่า ความผูกพันพรรคการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคล กล่าวคือ โดยทั่วไปบุคคลมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนมีความผูกพัน แต่บุคคลอาจเปลี่ยนแปลงไปลงคะแนนให้พรรคการเมืองอื่นได้ เนื่องจากทัศนคติของเขาที่มีต่อประเด็นทางการเมือง อันได้แก่ ทัศนคติต่อผู้สมัคร ทัศนคติต่อนโยบาย และทัศนคติต่อผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งเป็นปัจจัยช่วงสมัยสั้น ๆ (short-term force) อย่างไรก็ตามโดยระยะยาวแล้วบุคคลมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนผูกพันซึ่งเป็นปัจจัยระยะยาว (long-term force)²¹

อิทธิพลของความผูกพันพรรคการเมืองที่มีต่อแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสามารถเขียนเป็นตัวแบบได้ดังรูปที่ 2.3

²¹ Harrop and Miller, Election and Voters. P.132.

2. ความผูกพันพรรคมีผลโดยตรง ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงสนใจข่าวสารทางการเมือง และรู้ว่าควรลงคะแนนให้พรรคใด และยังมีผลโดยอ้อมต่อการเลือกรับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัคร นโยบาย และความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับกลุ่มทางสังคมของตน
3. ปกติความผูกพันพรรค จะมีช่วงระยะเวลาคงอยู่อย่างน้อยในช่วงเวลาหนึ่ง จึงไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นลงรวดเร็วจนเกินไป
4. บุคคลที่มีความผูกพันพรรคการเมืองมักจะกลับมาชอบพรรคเดิม หลังจากที่ได้หันเหไปเลือกพรรคอื่นในบางช่วงสมัยที่มีเหตุการณ์เฉพาะอย่างทำให้การผันแปรเกิดขึ้นในบางครั้ง
5. ความผูกพันพรรคการเมืองทำให้คาดการณ์คะแนนเสียงพื้นฐานได้

ความผูกพันพรรคมีองค์ประกอบหลายประการ บางคนผูกพันพรรคเพราะชอบนโยบายคิดว่านโยบายพรรคตรงกับตน หรือชอบบุคลิกภาพของผู้นำ ความผูกพันพรรคมิได้หมายความว่าเฉพาะการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเท่านั้น แต่รวมถึงการสนับสนุนพรรคในรูปแบบต่าง ๆ เพราะเขาชอบอะไรก็ตามของพรรคการเมืองนั้น ก็ถือว่าได้เป็นความผูกพันพรรค²³

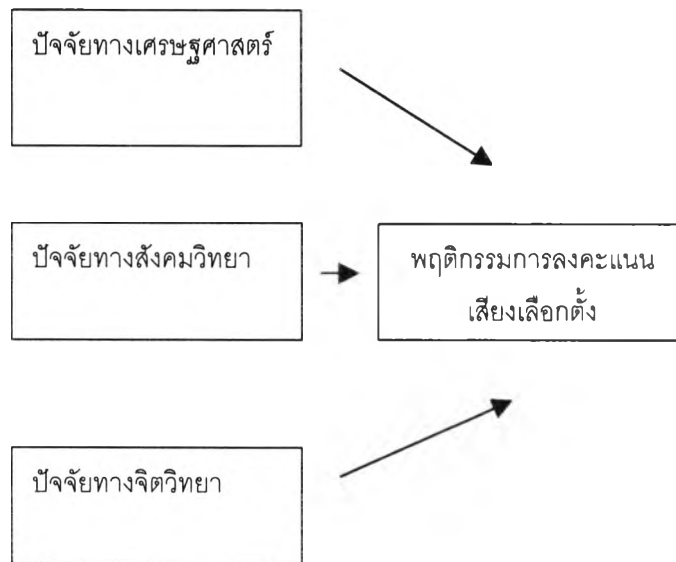
²³ Hugh A. Bone and Austin Ranny, Politics and Voters (New York : McGraw-hill company, 1976), p.495.

ในส่วนของการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะของความผูกพันพรรค เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเลือกตั้งของไทยที่ปรากฏอยู่ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงได้กำหนดตัวแปรที่จะวัด (Measurement) ลักษณะของความผูกพันพรรคในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 3 ลักษณะ คือ

1. ความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค
2. ความพอใจในนโยบายพรรค
3. ความนิยมในชื่อเสียงพรรค

จากกรอบแนวคิดทั้ง 3 ตัวแบบ ผู้วิจัยสามารถเขียนกรอบความคิดได้ว่ามีปัจจัย 3 อย่าง ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคมวิทยา และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนผังความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงได้ดังรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4 ตัวแบบในการศึกษาพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในช่วงสมัยแรก เช่น การวิจัยของเมอร์เรียมและกอสเนล (Merriam Gosnell) มุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล (ที่บ่งชี้โดยระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และเพศ) ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจะมีความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมในทางการเมืองคล้ายคลึงกัน

การศึกษาวิจัยของลาซาร์สเฟลด์ (Lazarsfeld) และคณะ เมื่อ พ.ศ. 2487 และการศึกษาโดยวิธีเดียวกันของ เบอเรลสัน (Berelson) และคณะ ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของพฤติกรรมการณ์ลง

คะแนนเสียงเลือกตั้งไว้หลายประการ เป็นต้นว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทำให้คนที่ตัดสินใจไว้แล้วว่าจะเลือกผู้สมัครคนใดเปลี่ยนใจไปเลือกผู้สมัครคนอื่นมีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และในจำนวนที่เปลี่ยนใจไปนั้นเป็นพวกที่ได้รับความนิยมจากความกดดันของกลุ่มที่นิยมพรรคการเมืองของแต่ละกลุ่ม (กลุ่ม primary election ของสหรัฐอเมริกา) ยิ่งกว่าจะเป็นอิทธิพลของประเด็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียง นอกจากนี้ยังพบว่า มีคนจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่มีการสื่อสารติดต่อกับพรรคการเมืองที่ตนไม่สังกัด และที่สำคัญ คือ อาชีพ ที่อยู่อาศัย (ชนบท-ในเมือง) ศาสนา และอุปนิสัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลในอดีต เป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อพฤติกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคล

ลงชาร์สเฟลด์ กล่าวสรุปผลการศึกษาของเขาในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนความนิยมพรรคของประชาชนตอนหนึ่งว่า การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการนิยมพรรคการเมืองของประชาชน ทำให้ทราบว่า จำนวนผู้เปลี่ยนความนิยมพรรคในแต่ละช่วงสมัยมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เขากล่าวว่า

"บุคคลพวกนี้ (พวกที่เปลี่ยนความนิยมพรรค) เป็นที่พวกที่สนใจการเลือกตั้งน้อยที่สุด สนใจรับฟังข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนน้อยที่สุด ตัดสินใจเลือกใครล่าช้ากว่าคนอื่น ชักชวนง่ายกว่าคนอื่น และการชักชวนนั้นต้องทำโดยการติดต่อส่วนบุคคล ไม่ใช่ติดต่อโดยใช้ประเด็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง" และ "ความเข้าใจที่ว่าบุคคลที่เปลี่ยนใจ ไปเลือกผู้สมัครอื่นที่ตนไม่นิยมในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นการตัดสินใจที่ใช้เหตุผล ใช้สติสัมปชัญญะ และถูกชักจูงโดยประเด็นปัญหาที่ใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นความเข้าใจผิดโดยสิ้นเชิง แท้ที่จริงแล้วนั้นกลับมีลักษณะตรงกันข้ามกับความเชื่อที่กล่าวมาทั้งหมด"

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า "บุคคลมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางสังคมของตน" ซึ่งเป็นฐานสำคัญของทฤษฎีที่ว่า ด้วยพฤติกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลที่ได้พิสูจน์แล้วว่า การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นไปตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเขา หนีไม่พ้นเพราะประเด็นปัญหาทางการเมืองที่เป็นนโยบายพรรคการเมืองที่นำมาใช้ในการหาเสียง แต่ประการใดไม่

การศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง ของ พรรคดี ผ่องแผ้ว ได้สรุปในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุผลของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของไทยพอสรุปได้ดังนี้²⁴

1. ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี (civic duty) หรือ พิธีการ (ritual) ในระบอบประชาธิปไตยยิ่งกว่าการไปด้วยเหตุผลด้านการผลักดันนโยบาย หรือด้วยความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) และกลุ่มที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงซึ่งมีจำนวนน้อยกว่านั้นก็มีความสำนึกที่ไม่แตกต่างกันมากนัก
2. ผู้ลงคะแนนเสียงที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ซึ่งเป็นประชาชนส่วนมากของประเทศ มีความผูกพันทางการเมืองกับพรรคการเมืองต่ำ มีความเข้าใจนโยบายทางการเมืองน้อย ขาดความรู้ข่าวสารทางการเมืองที่เพียงพอ และขาดความ

²⁴ พรรคดี ผ่องแผ้ว, "พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ทฤษฎี และผลการศึกษาเชิงประจักษ์" หน้า

รู้สึกว่าคุณมีความสำคัญในทางการเมืองด้วยเหตุนี้จึงง่ายต่อการชักจูง โดยเฉพาะการชักจูงที่เป็นการติดต่อส่วนบุคคลและการให้สินจ้างรางวัล บุคคลใกล้ชิดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกได้แก่ เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครู เจ้าหน้าที่ทางราชการ และพระภิกษุที่เคารพนับถือ

3. ในทางตรงกันข้ามผู้ลงคะแนนเสียงที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงส่วนมากมักจะมีความนิยมพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือชอบนโยบายทางการเมืองเมืองเฉพาะอย่าง เป็นผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองและเปิดรับข่าวสารทางการเมืองสูง ทำให้สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างมั่นใจ และมีเหตุผล "เชิงการเมือง" สินจ้างรางวัลมีอิทธิพลน้อยต่อการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการตัดสินใจของบุคคลกลุ่มนี้
4. นอกจากนั้น ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมสูง มักจะให้ความสำคัญในการเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงพรรคเป็นเกณฑ์ในอัตราสูง ในทางตรงกันข้ามผู้ลงคะแนนเสียงที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มักจะลงคะแนนเสียงโดยการคำนึงถึงตัวผู้สมัครเป็นเกณฑ์ และมีจำนวนไม่น้อยที่ลงคะแนนเสียงตามคนอื่น ๆ โดยไม่คำนึงถึงเกณฑ์ใด ๆ
5. ความนิยมพรรคการเมืองในแต่ละท้องที่ ยังมีความแตกต่างกันอย่างมากผู้ลงคะแนนเสียงยังมีความคุ้นเคยกับพรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมือง และนโยบายทางการเมืองน้อยมาก

6. เงินและสิ่งของที่แจกในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีอิทธิพลต่อผู้ลงคะแนนเสียงที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำค่อนข้างสูง ส่วนผู้ที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง นอกจากจะไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการแจกเงินและสิ่งของนี้มากนักแล้ว บางส่วนยังแสดงออกซึ่งการต่อต้านพฤติกรรมดังกล่าวนี้อีกด้วย

ในส่วนของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เมื่อแยกพิจารณาแต่ละปัจจัย พอลจะสรุปรายละเอียดได้ดังนี้²⁵

1. เพศ เพศชายจะเลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าบุคคล และในการเลือกพรรคหนึ่งพรรคใด มักคำนึงถึงนโยบายของพรรคมากกว่าผู้ลงคะแนนเพศหญิง
2. อายุ ผู้ที่มีอายุในวัยกลางคนและวัยหนุ่มสาว มีแนวโน้มเลือกพรรคมากกว่าเลือกตัวบุคคล ส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มสนใจเลือกตัวบุคคล กลุ่มวัยกลางคนมักจะมีแนวโน้มเลือกพรรคหนึ่งพรรคใด โดยคำนึงถึงนโยบายพรรคการเมืองมากกว่าผู้สูงอายุ หรือผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว

²⁵ สุจิต บุญบงการและพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 224-

3. ที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง ผู้ที่อยู่ในเขตเมือง มีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงด้วยเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่อยู่ในเขตชนบท ให้ความสำคัญแก่พรรคและนโยบายของพรรคมากกว่าตัวผู้สมัคร และตัดสินใจด้วยตัวเองมากกว่าผู้ออกเสียงในชนบทเล็กน้อย
4. อาชีพ สอดคล้องกับอิทธิพลของการศึกษากล่าวคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพที่ต้องมีการศึกษาสูง เช่น ข้าราชการ และนักธุรกิจ ไปลงคะแนนเสียงโดยความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีเป็นสิ่งสำคัญ มีความสนใจเลือกพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล และในการเลือกมักจะคำนึงถึงนโยบายของพรรคเป็นสิ่งสำคัญ มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ส่วนบรรดาผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและผู้ใช้แรงงาน เลือกลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้สมัครที่จะทำประโยชน์ให้กับตนเป็นสิ่งสำคัญ
5. การศึกษาสูงสุด การศึกษามีผลอย่างมากต่อความแตกต่างในพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงได้ยากกว่า และมีแนวโน้มจะลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าตัวบุคคล และให้ความสำคัญในนโยบายของพรรคมากกว่า อย่างไรก็ตาม การศึกษาไม่ได้มีผลให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งมากขึ้น มีผลแต่เพียงทำให้เขามีความตระหนักในหน้าที่พลเมืองมากขึ้นเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมปานกลางขึ้นไป มีการศึกษาสูง อยู่ในช่วงอายุวัยหนุ่มสาวถึงวัยกลางคน และอยู่ในเขตเมืองใหญ่มีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยสำนึกว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี สามารถตัดสินใจล่วงหน้าได้ว่าจะเลือกผู้สมัครคนใดมักจะคำนึงถึงพรรคและนโยบายของพรรคมากกว่าตัวผู้สมัคร ส่วนผู้ที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีการศึกษาต่ำและอยู่ในเขตชนบท ในการลงคะแนนเสียงมักจะคำนึงถึงผู้สมัครมากกว่าพรรค และให้ความสำคัญกับความสามารถของผู้สมัครในการช่วยเหลือสงเคราะห์ท้องถิ่นของตนมากกว่านโยบาย นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่จะไปลงคะแนนเสียงโดยการรับเข้าชั่งจูงจากผู้อื่น รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐมากกว่าผู้ที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

นอกจากนี้ได้มีวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในที่นี้คือ

วิทยานิพนธ์ของพิชัย อยู่คง เรื่อง "พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลพบุรี"

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่าการเลือกตั้ง พ.ศ. 2518 นั้น ประชาชนได้มีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมืองในหมู่ประชาชนหรือไม่ และการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนมีลักษณะสมเหตุสมผลตามระบอบประชาธิปไตยเพียงใด โดยการศึกษาจากกรณีเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นท้องที่มีความเป็นไปได้ว่ามีการเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองของประชาชน เนื่องจาก ปรากฏว่าผลการเลือกตั้งในเขตนี้ ผู้สมัคร

รับเลือกตั้งสังกัดพรรคพลังใหม่ ซึ่งเป็น “พรรคก้าวหน้า” ได้รับเลือกตั้งด้วย ทั้งที่ในอดีตที่ผ่านมาใน
ท้องที่จังหวัดนี้ไม่เคยมี “พรรคก้าวหน้า” ได้รับเลือกตั้งเลย

จากการวิเคราะห์ได้พบว่า ประชาชนโดยทั่วไปยังไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง โดยพบว่า
ประชาชนขาดความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งในด้านสิทธิของตนและในด้านการหาเสียงของผู้
สมัครรับเลือกตั้ง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งปรากฏว่าประชาชนยังไม่ได้เปลี่ยนแปลง
ไปจากที่เคยเป็นมาในอดีต กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่ได้ออกเสียงเลือกตั้งโดยนิยมคุณสมบัติ
ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เหมือนกับการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ ดังนั้น การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง
สังกัดพรรคพลังใหม่ได้รับเลือกตั้งจึงเป็นเพราะมีคุณสมบัติตรงกับทัศนคติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

การที่ประชาชนตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งโดยยึดมั่นตัวบุคคล ย่อมจะทำให้เกิดปัญหา
ความเป็นอิสระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สำคัญในตนเอง และไม่ผูกพันกับพรรคการเมือง
และจะนำไปสู่ปัญหาความอ่อนแอในสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ในที่สุด การตัดสินใจในลักษณะ
เช่นนี้จึงไม่เป็นการสมเหตุสมผลตามระบอบประชาธิปไตย

วิทยานิพนธ์ของ กนก บิณศิริวานิช เรื่อง “พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 8 กรุงเทพมหานคร”

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความสำคัญทางการเมืองค่อนข้างสูงและผู้ที่ไม่ไปลงคะแนนมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง (54.0%) แต่อยู่ในระดับต่ำกว่าผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนน (55.6%) เพียงเล็กน้อยและใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ได้ลงคะแนน (54.5%)

ผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนนมีความสนใจต่อการเลือกตั้งไประดับปานกลาง (54.9%) แต่มีระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (49.4%) ส่วนผู้ที่ไม่ได้ลงคะแนนมีความสนใจระดับใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (53.7%)

ผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนน และผู้ที่ไม่ได้ลงคะแนน มีความสำคัญต่อการเลือกตั้งเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (75.0 : 75.7 : 54.7%)

ในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้ง พบว่า เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ สัญชาติ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ ความเข้าใจในการเลือกตั้ง คือ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ สัญชาติ ไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้ง

อายุ การศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ ความเข้าใจในการเลือกตั้ง คือ อายุ การศึกษา อาชีพ ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความรู้ความเข้าใจ

ส่วนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับความสำคัญในการเลือกตั้งพบว่า เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษา อาชีพ การใช้สิทธิ มีความสัมพันธ์กับระดับความสำคัญในการ

เลือกตั้งคือ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษา อาชีพ ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความสำคัญในการเลือกตั้ง

วิทยานิพนธ์ของจิรายุทธ วัจนะรัตน์ เรื่อง "การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณี ที่ผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร"

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ทักษะคิดต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทักษะคิดต่อบทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทักษะคิดต่อการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย และความคิดเห็นต่อระบบการบริหารงานเลือกตั้งของเขตบางขุนเทียน โดยทำการศึกษาเฉพาะประชาชนเขตบางขุนเทียนที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 295 คน และแสดงผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ

จากผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยค่อนข้างดี ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างทั่ว ๆ ไป แต่ประชาชนยังขาดความเข้าใจในสาระสำคัญของระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย

2. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกขาดความศรัทธาและไม่แน่ใจว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะเป็นการปกครองที่สามารถแก้ไขปัญหาของประเทศชาติได้ดีที่สุด
3. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่สำคัญของประชาชน แต่มีความรู้สึกขาดความศรัทธา และไม่แน่ใจว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจะมีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ
4. ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่ดี และขาดความเชื่อถือศรัทธาในบทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
5. ระบบการบริหารงานเลือกตั้งของเขตบางขุนเทียนยังมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงบางประการ เช่น การประชาสัมพันธ์ การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง และการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน
6. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเพศชาติกับเพศหญิงต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
7. เพศไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย

8. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับอายุของประชาชนต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
9. ระดับอายุของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
10. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับการศึกษาของประชาชนต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
11. ระดับการศึกษาของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
12. ระดับรายได้ของประชาชนมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
13. ระดับรายได้ของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย
14. อาชีพของประชาชนมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ อาชีพรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจจะมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าอาชีพอื่น

15. อาชีพของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง บทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย

วิทยานิพนธ์ของไพรัตน์ เดชาเสถียร เรื่อง “การออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอป่าติ้ว : ศึกษากรณีการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราสูง”

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงสาเหตุที่ประชาชนในสวนภูมิภาคของไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราที่สูงเป็นพิเศษ รวมถึงความรู้ทางการเมืองของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ความรู้สึกที่มีต่อการเมืองและการบริหารงานเลือกตั้ง ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีผู้ไปใช้สิทธิในอัตราสูง

ในการวิจัยนี้กำหนดขอบเขตไว้เฉพาะการเลือกตั้งทั่วไปปีพ.ศ. 2522 ในเขตอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างตามเป้าหมายไว้จำนวน 400 คน แต่เนื่องจากมีการย้ายที่อยู่และบางคนถึงแก่กรรม ทำให้เหลือผู้ให้การสัมภาษณ์ 231 คน นอกจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารงานเลือกตั้งบางคน และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบกรวิเคราะห์นี้ด้วย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเนื่องจากถูกระดมมากกว่าการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตนเอง ในรายละเอียดพบว่าเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยถูกระดมมากกว่าเพศชาย ผู้ที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยถูกระดมมากกว่าผู้ที่อายุน้อย กลุ่มอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย ธุรกิจ เกษตรกรรม ลูกจ้าง ฯลฯ มีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยถูกระดมมากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้ที่มีการศึกษาน้อยไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยถูกระดมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง

อนึ่ง การวิจัยพบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและหัวหน้าคะแนนไม่ใช่ผู้มีอิทธิพลสำคัญที่สุดในการระดมประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้มีอิทธิพลสำคัญที่สุดในการระดมประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ญาติพี่น้อง ญาติมิตร และหัวหน้าคะแนนที่ "มีส่วน" ทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง วิธีการหาเสียงของผู้สมัครและหัวหน้าคะแนนที่ใช้มากที่สุดคือการขอร้องให้ลงสาร และถัดมาคือการช่วยสร้าง ช่อมแซม หรือให้เงินสร้าง ช่อมแซมสิ่งสาธารณณะภายในหมู่บ้าน

2. ความรู้ทางการเมืองของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับความรู้ทางการเมืองโดยเฉลี่ยทั่วประเทศ

นอกจากนี้ การวิจัยยังพบว่า เพศชายมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีอายุน้อยมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาลมีความรู้ทางการเมือง

มากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบท และผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้ทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีศึกษาน้อย

3. ราษฎรที่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ การวิจัยพบว่า เพศ อายุ และการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตสุขาภิบาล ผู้ที่มีอาชีพค้าขายธุรกิจมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่น

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขาย ธุรกิจ และผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความรู้สึกที่ดีต่อการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ

4. อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร มีการบริหารงานเลือกตั้งที่เหมาะสม โดยได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างรัดกุม นอกจากอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจูงใจให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งแล้ว ในหมู่บ้านหนึ่งผู้ใหญ่ว่างยังได้แต่งตั้ง "กรรมการเพื่อการเลือกตั้ง" ขึ้นในอัตรา 10 คน ครัวเรือนต่อหนึ่งคน กรรมการเหล่านี้จะคอยช่วยเหลือผู้ใหญ่ว่างในการระดมให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง